

ИЖТИМОЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

9 ЖИЛД, 1 СОН

ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

ТОМ 9, НОМЕР 1

JOURNAL OF SOCIAL STUDIES

VOLUME 9, ISSUE 1

ИЖТИМОЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ | JOURNAL OF SOCIAL STUDIES

N°1 (2026) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9556-2026-1>

Бош муҳаррир:
Главный редактор:
Chief Editor:
Сеитов Азамат Пулатович
доктор социологических наук
(Doctor of sociology, DSc)

Бош муҳаррир ўринбосари:
Заместитель главного редактора:
Deputy Chief Editor:
Сабилова Умида Фархадовна
доктор социологических наук
(Doctor of sociology, DSc)

ТАҲРИРИЙ МАСЛАҲАТ КЕНГАШИ | РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ | EDITORIAL BOARD:

22.00.01-Социология назарияси, методологияси ва тарихи. Социологик тадқиқотлар усуллари.
Теория, методология и история социологии. Методы социологических исследований.
Theory, methodology and history of sociology. Methods of sociological research.

Бекмурадов Мансур Бобомурадович
доктор социологических наук, профессор (Узбекистан)
Каланов Комил Куллахматович
кандидат социологических наук, профессор (Узбекистан)
Убайдуллаева Раиса Турсуновна
доктор социологических наук, доцент (Узбекистан)
Негматова Шахзода Шухратовна
доктор философских наук, профессор (Узбекистан)
Шайылдаева Асель Кокоевна
кандидат социологических наук (Кыргызстан)

Исмаилов Алишер Агзамович
доктор экономических наук, (Узбекистан)
Щепилова Галина Германовна
доктор философских наук, профессор (Россия)
Рожанский Михаил Яковлевич
кандидат философских наук (Россия)
Маматов Нормурат
доктор философских наук, профессор (Узбекистан)
Бурнашев Рустам Ренатович
кандидат философских наук, профессор (Казахстан)

22.00.02-Ижтимоий тузилиш, ижтимоий институтлар ва турмуш тарзи
Социальные структуры, социальные институты и образ жизни
Social structures, social institutions and way of life

Умаров Абсалом Адилевич
доктор социологических наук, профессор (Узбекистан)
Холбеков Абдугани Жуманазарович
доктор социологических наук, профессор (Узбекистан)
Шайхисламов Рафаэль Бадретдинович
доктор социологических наук, профессор (Россия)
Акулич Мария Михайловна
доктор социологических наук, профессор (Россия)

Антонио Алонсо Марсос
доктор политических наук, профессор (Испания)
Фадеева Любовь Александровна
доктор социологических наук, профессор (Россия)
Виктор Агаджаньян
доктор философии по социологическим наукам,
профессор (США)
Абдулазизов Абдулвохид Хабибуллович
кандидат социологических наук, доцент (Узбекистан)

22.00.03-Ижтимоий онг ва ижтимоий жараёнлар социологияси.
Социология социального сознания и социального процесса.
Sociology of social consciousness and social process

Аликариев Нуритдин Сапаркариевич
доктор экономических наук, профессор (Узбекистан)
Матибаев Тасполат Балтабаевич
доктор социологических наук, профессор (Узбекистан)
Николов Стефан
доктор философии по социологическим наукам, (Болгария)

Мирзахмедов Абдирашид Мамасидикович
доктор философских наук, профессор (Узбекистан)
Ли Ци
доктор исторических наук, профессор (Китай)
Сухомлинова Марина Валерьяновна
доктор социологических наук, профессор (Россия)

www.tadqiqot.uz решаёт задачи, предусмотренные Стратегией Узбекистана 2030, направленные на развитие науки за счёт внедрения достижений научных исследований учёных и служащих их признанию в международном научном сообществе. Так, каждой статье, опубликованной в журнале, присваивается номер DOI (Crossref). Журналы включены в международные индексные базы данных. Входит в список журналов ВАК Узбекистана.

22.00.01-Социология назарияси, методологияси ва тарихи. Социологик тадқиқотлар усуллари.
Теория, методология и история социологии. Методы социологических исследований.
Theory, methodology and history of sociology. Methods of sociological research.

Пармонов Фарход Ярашевич
доктор социологических наук, доцент (Узбекистан)
Жусубалиев Абдикайым Рысбаевич
кандидат социологических наук, доцент (Кыргызстан)
Алимухамедова Нодира Ядгаровна
доктор философии по философским наукам (Узбекистан)

Камалова Хатира Сабыровна
кандидат социологических наук, доцент (Узбекистан)
Тагиева Гулсум Гафуровна
доктор философии по социологическим наукам (Узбекистан)
Ахмедова Феруза Медетовна
доктор философии по социологическим наукам (PhD)
(Узбекистан)

22.00.02-Ижтимоий тузилиш, ижтимоий институтлар ва турмуш тарзи
Социальные структуры, социальные институты и образ жизни
Social structures, social institutions and way of life

Аликариева Аълохон Нуриддиновна
доктор социологических наук, доцент (Узбекистан)
Зайтов Элёр Холмаматович
доктор философии по социологическим наукам,
доцент (Узбекистан)
Уразалиева Гулшода Бекпұлатовна
кандидат социологических наук, доцент (Узбекистан)

Мирзахмедов Хуршид Абдирашидович
доктор философии по социологическим наукам,
доцент (Узбекистан)
Қаюмов Қахрамон Нозимжонович
доктор философии по социологическим наукам (Узбекистан)
Махкамов Қодиржон Одилжонович
доктор философии по социологическим наукам,
доцент (Узбекистан)

22.00.03-Ижтимоий онг ва ижтимоий жараёнлар социологияси.
Социология социального сознания и социального процесса.
Sociology of social consciousness and social process

Сеитова Зухраҳон Пиржановна
доктор социологических наук, доцент (Узбекистан)
Доспанова Дилара Уракбаевна
кандидат филологических наук, доцент (Узбекистан)
Рахимбаева Дилбархон Абдулхамитовна
кандидат философских наук, доцент (Узбекистан)

Каримов Бобир Шаропович
доктор социологических наук, доцент (Узбекистан)
Якубов Ильдар Харрасович
кандидат политических наук, доцент (Узбекистан)
Абдухалилов Абдулло Абдухамитович
доктор философии по социологическим наукам,
доцент (Узбекистан)

Page Maker | Верстка | Саҳифаловчи: Хуршид Мирзахмедов

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC the city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

МАҚОЛАДА КЕЛТИРИЛГАН ДАЛИЛЛАРНИНГ ТЎҒРИЛИГИ УЧУН МУАЛЛИФ МАСЪУЛДИР | АВТОР НЕСЕТ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ ЗА ДОСТОВЕРНОСТЬ ФАКТОВ ИЗЛОЖЕННЫХ В СТАТЬЕ

1. Сеитов Азамат, Рубенян Ангелина ИСПОЛЬЗОВАНИЕ КУЛЬТУРНЫХ БРЕНДОВ ВО ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКЕ КЫРГЫЗСТАНА С УЧЕТОМ ФАКТОРА УЗБЕКСКОЙ ДИАСПОРЫ.....	5
2. Alikariyev Nuriddin OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA INSON KAPITALINI RIVOJLANTIRISH OMILLARI....	12
3. Sabirova Umida OLIY TA'LIM SIFATINI BAHOLASHDA SOTSIOLOGIK MONITORINGNING NAZARIY- METODOLOGIK ASOSLARI.....	21
4. Burxanov Xusniddin MILLIY SAYTLARNING MODERNIZATSIYALASHUV VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI.....	30
5. Dulanbo'yeva Oygul, Xolov Abduqodir AXBOROTLASHGAN JAMIYAT SHAROITIDA KITOB MUTOLAAASI IJTIMOIIY DETERMINANTLARINING NAMOYON BO'LISH SHAKLLARI.....	37
6. Tolipov Abdug'affor MDH MAMLAKATLARIDA VOYAGA YETMAGANLAR ORASIDA HUQUQBUZARLIKLAR IJTIMOIY PROFILAKTIKASINING AMALGA OSHIRISH AMALIYOTI.....	44
7. Alikariyeva A'loxon RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA OLIY TA'LIM SIFATINI BOSHQARISH MUAMMOLARI.....	53
8. Tajieva Dilnoza XOTIN-QIZLAR IJTIMOIIY FAOLLIGINI "INSON-JAMIYAT-DAVLAT" HAMKORLIGIDA OSHIRISH.....	61
9. Nosirova Marguba THE IMPORTANCE OF NEW SKILLS IN IMPROVING WOMEN'S EMPLOYMENT AND ENTREPRENEURSHIP (UNTIL 2030).....	68
10. Kirgizbayev Turgun O'ZBEKISTON OMMAVIIY DIPLOMATIYASI MARKAZIIY OSIYODA ISHONCHNI O'RNATISH VOSITASI SIFATIDA.....	74
11. Asanov Xodjaxmet KOGNITIV FANNING SUN'IY INTELLEKT RIVOJIGA TA'SIRIDA IJTIMOIIY SIYOSATNING O'RNI.....	80
12. Kirgizbayev Turgun MARKAZIIY OSIYODA MA'NAVIIY-SIYOSIIY BARQAROR MUHITNI TA'MINLASHNING AHAMIYATI.....	92

ИЖТИМОЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ | JOURNAL OF SOCIAL STUDIES

Burxanov Xusniddin,

Sotsiologiya fanlari doktori (DSc),

O'zbekiston Milliy universiteti

“Sotsiologiya” kafedrası mustaqil izlanuvchisi

e-mail: doktarantt@mail.ru

MILLIY SAYTLARNING MODERNIZATSIYALASHUV VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI

 <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.18839944>

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada milliy saytlarning modernizatsiyalashuv va rivojlanish tendensiyalari o'rganilgan. Shuningdek, O'zbekiston taraqqiyotning yangi bosqichida jamiyatning modernizatsiyalashuvini jadallashtirish, internet tarmog'iga joylashtirilgan milliy saytlarni kengaytirish, unda shaxsni mazmunli axborot bilan ta'minlash masalalari ko'rib chiqilgan. Raqamli jamiyatda milliy saytlarni yaratish, ularning faoliyatini islohotlar talablariga mos sur'atda tashkil qilish muhim ahamiyat kasb etishi asoslangan. Bundan tashqari milliy saytlar O'zbekiston imijiga salbiy ta'sir qilishga intilayotgan radikal guruhlar maqsadini fosh qilishga xizmat qilishi, milliy saytlardagi muhim yo'nalishdan biri ularning sahifalaridagi materiallar jamiyatda axborot xavfsizligini ta'minlashga xizmat qilishi lozimligi masalalari yoritilgan. Axborot xavfsizligi yoshlar ongida bevosita vatanparvarlik, islohotlar jarayoniga faol ishtirok etish hissini singdirish mexanizmlarini takomillashtirish va milliy saytlar faoliyati jamiyat taraqqiyotiga xizmat qiluvchi innovatsion yondashuvlarga, mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy tendensiyalariga mos ravishda rivojlanishi vazifasini amalga oshirishi juda muhim ekanligi ochib berilgan. Shu nuqtai nazardan O'zbekistonning yangi taraqqiyot bosqichida milliy saytlar modernizatsiyasi mohiyati, uning rivojlanish xususiyatlari, jamiyatimizda milliy saytlar transformatsiyasining demokratik islohotlarga mutanosibli va milliy saytlarning jamoatchilik fikrini shakllantirishga ta'siri jarayoni tadqiq qilingan.

Kalit so'zlar: Internet, axborot xavfsizligi, raqamli jamiyat, sun'iy intellekt, milliy saytlar, texnologiya, raqamli media, ijtimoiy ta'sir, ijtimoiy institut.

Бурханов Хусниддин,

доктор социологических наук (DSc),

соискатель кафедры Социологии НУУз

e-mail: doktarantt@mail.ru

ТЕНДЕНЦИИ МОДЕРНИЗАЦИИ И РАЗВИТИЯ НАЦИОНАЛЬНЫХ САЙТОВ

АННОТАЦИЯ

В данной статье исследуются тенденции модернизации и развития национальных сайтов. Также рассматриваются вопросы ускорения модернизации общества на новом этапе развития

Узбекистана, расширения национальных сайтов в сети Интернет и предоставления гражданам актуальной информации на них. Утверждается, что в условиях цифрового общества создание национальных сайтов и их организация в соответствии с требованиями реформ имеют большое значение. Кроме того, освещаются вопросы разоблачения целей радикальных группировок, стремящихся негативно повлиять на имидж Узбекистана, и одним из важных направлений развития национальных сайтов является обеспечение информационной безопасности общества. Выявлено, что весьма важно совершенствовать механизмы воспитания в сознании молодёжи чувства патриотизма, активного участия в процессе реформ, а также обеспечить развитие деятельности национальных сайтов в соответствии с инновационными подходами, служащими развитию общества и социально-экономическим тенденциям страны. С этой точки зрения исследуются сущность модернизации национальных сайтов на новом этапе развития Узбекистана, особенности её развития, соответствие трансформации национальных сайтов демократическим реформам в нашем обществе, процесс влияния национальных сайтов на формирование общественного мнения.

Ключевые слова: Интернет, информационная безопасность, цифровое общество, искусственный интеллект, национальные сайты, технологии, цифровые медиа, социальное воздействие, социальный институт.

Burkhanov Khusniddin,
Doctor of Sociology (DSc),
Independent Researcher of the Department of Sociology,
National University of Uzbekistan
e-mail: doktorantt@mail.ru

MODERNIZATION AND DEVELOPMENT TRENDS OF NATIONAL SITES

ABSTRACT

This article studies the modernization and development trends of national sites. Also, the issues of accelerating the modernization of society at a new stage of Uzbekistan's development, expanding national sites on the Internet, and providing individuals with meaningful information on them are considered. It is argued that in a digital society, the creation of national sites and their organization in accordance with the requirements of reforms are of great importance. In addition, the issues of exposing the goals of radical groups seeking to negatively affect the image of Uzbekistan are highlighted, and one of the important directions of national sites is that the materials on their pages should serve to ensure information security in society. It is revealed that it is very important to improve the mechanisms for instilling in the minds of young people a sense of patriotism, active participation in the reform process, and to ensure that the activities of national sites develop in accordance with innovative approaches serving the development of society and the socio-economic trends of the country. From this point of view, the essence of the modernization of national sites at the new stage of development of Uzbekistan, the features of its development, the correspondence of the transformation of national sites to democratic reforms in our society, and the process of the influence of national sites on the formation of public opinion are studied.

Keywords: Internet, information security, digital society, artificial intelligence, national sites, technology, digital media, social impact, social institution.

KIRISH

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoev o'rinli qayd etganidek, "Faqat kuchlarni birlashtirish orqali, bir paytning o'zida, axborot makonidagi tahdidlarni kamaytira borgan taqdirdagina biz raqamlashtirish afzalliklaridan to'la foydalana olishimiz mumkin. Kiberjinoyatchilikka qarshi kurashish uchun qo'shma platformani yaratish vazifasi tobora dolzarb bo'lib bormoqda" [1, – B.3]. Raqamli jamiyat rivojlanish davrida Internet saytlaridagi turli axborot individlar ongiga ta'sir etib, ularning dunyoqarashini o'zgartirib borayotgan bir paytda tarmoqdan

foydalanuvchilarni buzg'unchi g'oya va yot mafkuralar ta'siridan asrash va bunyodkor g'oya asoslari, uning mazmunini yoritish uchun milliy segmentdagi saytlarni rivojlantirish dolzarb masalalardan biridir.

Demokratik islohotlar davrida jamiyat a'zolari orasida Internet tizimida nashr qilingan iqtisodiy, ijtimoiy, siyosiy jarayonlarga doir materiallarga bo'lgan talab o'sib bormoqda. Ayniqsa, bu jarayon yoshlar auditoriyasida o'z aksini topmoqda. Mamlakatimiz yoshlarining tezkor axborotga bo'lgan ijtimoiy talabining jadal o'sib borish jarayoni kuzatilmoqda. O'zbekiston Respublikasining doimiy aholisi 37 million kishi bo'lsa, shundan Raqamli texnologiyalar vazirligi ma'lumotiga ko'ra, Internet xizmatidan foydalanuvchilar soni 32 milliondan oshgan, shundan mobil internet foydalanuvchilari soni 30 million kishini tashkil etmoqda [2].

Shu bois, aholining tabiiy talab va ehtiyojlarini sotsiologik jihatdan tahlil qilib o'rganish muhim omil hisoblanadi. Bunday ijtimoiy holat milliy segmentlar faoliyatiga global axborotlashuvning ta'sirini optimallashtirish zaruriyatini ilgari suradi. Barqaror taraqqiyot sharoitida internet saytlarida milliy segmentni rivojlantirishga talab oshib bormoqda. Bunga quyidagi omillarni qayd etish mumkin:

1) Internet tarmog'ida mamlakatimizda olib borilayotgan demokratik islohotlarga salbiy jihatdan yondashuvchi xorijiy veb-saytlar mavjudligi va ular zamonaviy statistik, turli ijtimoiy, iqtisodiy mavzuda tahliliy ma'lumotlarga boy bo'lib, davlat tilida taqdim etilishi, dizaynning zamonaviy talablar darajasida yangilanishi, onlayn suhbatlashish va turli forum va tadbirlarning tashkil qilinishini qayd qilish mumkin. Shu maqsadda foydalanuvchilar orasida onlayn so'rovnomalar "Telegram"da o'tkazilib, O'zbekistondagi eng yaxshi Internet-nashr, blogger aniqlandi. Natijada "Kun.uz" veb-saytini 40% respondentlar qo'llab-quvvatlagan bo'lsa, 2-o'rinni 20% ovoz bilan "Daryo.uz" band etdi [3].

METODOLOGIYA

Milliy saytlarning modernizatsiyalashuv va rivojlanish tendensiyalari axborot xavfsizligini ta'minlashda katta o'rinda ega bo'lib, u jamoaviy xavfsizlikni ta'minlaydi. Bu borada axborot xavfsizligini jamoaviy xavfsizlik sifatida qarashlar mavjud. Ushbu masalada g'arb olimlari tomonidan ijtimoiy tarmoqlarni jamoaning yosh qatlamiga salbiy ta'sir etishi, ijtimoiy tarmoqlarni jamoa xavfsizligini ta'minlashda muammolarni keltirib chiqarishi, jamoani boshqarishga internet salbiy ta'sir etishi, jamoatchilikda raqamli jamiyatni kuchayib borayotganligi kabi omillar isbotlangan [4, – B.594].

Shu bilan birga MDH olimlari internet jamoa hayotini o'zgartirayotganligi, tarmoqlar jamoada yangi virtual hayotni shakllantirayotganligi [5, – B.19] va jamiyatimiz raqamlashib borayotganligi faktlar asosida tushuntirib berishgan. Shuningdek, bu yo'nalishda Sharq kishisi uchun individualizm hamisha halokat, jamoada uyg'unlashuv esa sokinlik va bexavotirlik omili bo'lib kelgan. Jamoaviy xavfsizlikni ta'minlash ehtiyoji Sharqda qadimgi davrlardayoq davlatchilik tizimlarini tarkib toptirdi. [6, – B.9]

Bu bugungi kunda jamoalar internet milliy segmentlarini yaratish orqali o'z xavfsizligini ta'minlashga qilgan harakatlarida ko'rinadi. Bundan tashqari yoshlar afzal ko'radigan va qabul qiladigan asosiy axborot internet va ijtimoiy tarmoqlardan olinadi [7, – B.28]. Shu bilan birga sharq va g'arb sotsiologlarini qarashlarida jamiyatda xavfsizlikni ta'minlash birinchi masala sifatida ko'tariladi [8, – B.20].

ASOSIY QISM

Darhaqiqat raqamli jamiyat shakllanish jarayonida milliy segmentni faol rivojlantirish masalasi ancha avval ko'tarilgan bo'lsa-da, biroq, bu ishni amalga oshirishda samarali mexanizmlar yaratilmagani bois ushbu sohada muammolar ko'zga tashlandi. Hozirda Internet tarmog'idagi rasmiy va norasmiy saytlardagi axborotdan foydalanuvchilarning yosh ko'rsatkichi 14-15 yoshdan boshlanishi hisobga olinsa, ular, asosan, umumta'lim maktabi o'quvchilaridir. Bunda milliy segmentdan foydalanuvchi o'quvchi yoshlar va talabalar bo'lgani uchun ta'lim muassasalari saytlari muhim ahamiyat kasb etmoqda. Tadqiqot natijasiga ko'ra, Internet tizimidagi milliy segmentlar faoliyatini takomillashtirish uchun 4 ta kamchilikni bartaraf etish zaruriyat. Bular:

birinchidan, vizual ko‘rinish, ya’ni milliy saytdan foydalanuvchilari uchun uning jozibadorligi davr talablariga javob bermasligi;

ikkinchidan, navigatsiya, ya’ni rasmiy saytdagi harakatlar, ma’lumotlarning boshqa sahifalarga o‘tishdagi noaniqliklar mavjudligi;

uchinchidan, interaktivlik me’yori sustligi, ya’ni veb-saytda muayyan axborotni muhokama qilish, ma’lumotlarga nisbatan o‘z shaxsiy fikrini bildirish, suhbatlarda ishtirok etish va o‘z fikr-munosabatlarini bildirishga imkon bermasligi yoxud bunday imkoniyatlarning murakkabligi;

to‘rtinchidan, umumta’lim maktablari saytlari zamonaviy ta’limdagi islohotlarga mos bo‘lgan dizayn talablariga, axborotni jadal qabul qilish va on-layn ishtirok etish talablariga mos emas [9].

Bundan tashqari milliy g‘oya va qadriyatlar fonidan, mavzuga oid mazmunli surat va roliklardan samarali foydalanish maqsadga muvofiq. Hozir Internet tarmog‘idagi milliy saytlar o‘rta ta’lim maktab o‘quvchilari uchun ilmiy asoslangan axborotni qabul qilish, undan o‘z bilimini oshirishda foydalanish, o‘quvchilarga barcha fanlar bo‘yicha innovatsion ma’lumotlar berish va axborotlar bazasini to‘ldirish masofaviy ta’limni yo‘lga qo‘yishda muhim elektron manba rolini bajarishi lozim. Bunday vositalar o‘quvchilar bilim olishidagi ijtimoiy o‘rni va ta’lim jarayonidagi amaliy ahamiyati masofaviy ta’lim berishda, jumladan, koronavirus pandemiyasi sharoitida namoyon bo‘ldi.

Mazkur saytlari maktab o‘qituvchilari, kasb-hunar kollejlari, akademik litsey, texnikumlar, oliy ta’lim muassasalari professor-o‘qituvchilarining kasbiy malakalarini oshirishda muhim vositaga aylanishi zarur. Ayni vaqtda mamlakatda oliy ta’lim muassasalarining o‘z veb-sayti mavjud bo‘lib, har bir fakultet, kafedra va abituriyentlarga mo‘ljallangan maxsus sahifa ochilgani diqqatga sazovor.

Internet tarmog‘ida ro‘yxatga olingan oliy ta’lim muassasalari saytlari faoliyati tahlil qilinganda, ularda quyidagi kamchiliklar aniqlandi:

1) ma’lumotlar bazasining yaratish jarayoni innovatsion talablarga mos emasligi; 2) oliy ta’limda kadrlar tayyorlash uchun zarur bo‘lgan fanlarga doir ilmiy yangiliklarning kamligi; 3) on-layn ta’lim tizim va forumlar mazmuni yoritilmasligi; 4) abituriyentlar uchun mo‘ljallangan axborot bazasining kamligi va oliy ta’lim muassasasi faoliyati haqida batafsil ma’lumotlar yo‘qligi kabi kamchiliklar mavjud [10].

Hozirda raqamli jamiyat rivojlanayotgan davrda talaba yoshlarni ta’lim muassasalari saytlariga joylashtirilgan ma’lumotlardan ko‘ra, ko‘proq ijtimoiy tarmoqlar qiziqtirmoqda. Buning asosiy sababi ta’lim muassasalari saytiga joylashtirilgan ma’lumotlarning eskirganligi, ba’zan oddiy axborot xususiyatiga egaligidir. Ta’lim jarayonida olib borilayotgan tub islohotlarning mazmun-mohiyati, sohaga oid yangi pedagogik-texnologik mexanizmlari, ularning istiqbolda foydaliligi yoritilmaganligi uchun ularga aksariyat talabalar qiziqmaydi. Boshqacha aytganda, bunday salbiy holatlar talabalarning zamonaviy talablariga javob bermaydi. Bu borada milliy ijtimoiy tarmoqlar talaba yoshlarni o‘ziga jalb eta olmagan sabab ular, asosan, xorijiy ijtimoiy tarmoqlarga bog‘lanib qolish holati kuzatilmoqda.

Shu bois, mamlakatimiz yoshlarining ko‘proq “Facebook” va “Odnoklassniki” ijtimoiy tarmoqlariga qiziqishi natijasida ular ongida buzg‘unchi g‘oya va yot mafkuralar shakllanishiga sabab bo‘lmoqda. Buning asosiy sabablari buzg‘unchi kuchlarni ushbu tarmoqlarda erkin harakat qilishi, ularning nazorat qilinmasligi va yoshlarni aldash uchun barcha usul va uslublarni qo‘llash imkoniyatiga ega ekanligi bilan xarakterlanadi. Masalan, ular anonim nomlardan foydalanib, har qanday ishni boshqalar nomidan bajarish xavfi mumkin.

Yuqoridagilarni hisobga olib, milliy ijtimoiy tarmoq “Vsetut.uz” axboroti tahlil qilindi. Ma’lumki, 2019-yilda “Vsetut.uz” milliy saytlar reytingida 223-o‘rinda turib, ushbu tarmoqqa kunlik tashriflar soni 59 tani tashkil etadi. Ularning 66% Toshkent shahridagi foydalanuvchilar, viloyatlardan, mintaq va xorijiy davlatlardan ham ushbu saytga tashrif buyuruvchilar mavjud. Jumladan, AQShning Vashington shahridan foydalanuvchilarning 1% tashrif buyuradi. 2024-yilda “Vsetut.uz” milliy saytlar reytingida 315-o‘rinda turib, ushbu tarmoqqa kunlik tashriflar soni 30 tani tashkil etadi. Ularning 70% Toshkent shahridan. Foydalanuvchilar soni bo‘yicha ijtimoiy tarmoq ijobiy ko‘rsatkichga ega emas. Milliy tarmoqlarga nisbatan bunday passiv munosabatning tamoman

aksini xorijiy tarmoqlarga bo'lgan munosabatda ko'ramiz. Kuzatuvga ko'ra, birgina "Odnoklassniki" ijtimoiy tarmog'iga 16,5 mln. o'zbekistonlik foydalanuvchi a'zo ekan [11].

Yangi O'zbekistonning barqaror rivojlanish jarayonida milliy ijtimoiy tarmoqlar imkoniyatidan foydalanib, axborotni tarqatish holati o'rganildi. Ushbu tadqiqotlar natijasiga ko'ra, respondentlar tarmoqdagi quyidagi kamchiliklarni qayd etishgan:

1) axborot tarmoqlarining texnologik ishlash quvvati, ya'ni tezkorligi va mazmundorligi ya'ni kontenti ijtimoiy talablarga javob bermaydi;

2) dizaynda turli ranglardan foydalanilgan bo'lib, ular uyg'unligida bo'g'iqlik, ya'ni yaxlit kompozitsiya mavjud emasligi kuzatildi;

3) interfaol ma'lumotlar kamligi, axborot qulayligi jihatidan xorijiy saytlar darajasida emasligi.

Shu bois tadqiqot natijasiga ko'ra, mamlakatimiz ijtimoiy tarmoqlarining interfaol holati, ya'ni foydalanuvchilarni o'ziga jalb qilish jarayoni respondentlar tomonidan salbiy baholangan. Respondentlar globallashtirish jarayonida axborot makonida yutuqlarga erishgan "Facebook" ijtimoiy tarmog'ining o'ziga xos ustunliklarini quyidagicha belgilashgan:

1) dizaynda yorqin ranglardan foydalanilganligi;

2) struktura jihatdan qulayligi, ya'ni guruhlar tashkil etish, bloglar ochish va munozara olib borish imkoni mavjudligi;

3) yangilik va ma'lumotlarni tezlikda olish, turli foto va video materiallarni yuklash imkoniyati kengligi;

4) on-layn o'yinlar, suhbatlashish imkoniyatining yuqoriligi, masalan, do'stlarning yangiligi, harakatlari to'g'risida ma'lumotlar berish, mashhur shaxslar bilan do'stlashish, reklama berish va hatto, so'rovlar o'tkazish mumkinligi bilan ajralib turadi.

Xalqaro tajribada kunlik tashriflar soni uch mingdan kam bo'lmasligi lozim. Demak, milliy segmentdagi ijtimoiy tarmoqlarga kunlik tashrif buyuruvchilar va a'zolar va tashriflar soni yetarli emasligi ular faoliyati sust ekanligini tasdiqlaydi. Shu bois, jamiyatimizning barqaror taraqqiyot davrida milliy g'oya va mafkurani ommalashtirishda milliy segment saytlaridagi ijtimoiy tarmoqlarni rivojlantirishda foydalanuvchilar tashriflari, ya'ni auditoriyani sonini oshirish muhim masala hisoblanadi. Buning uchun "Facebook" va "Odnoklassniki" ijtimoiy tarmoqlaridagi texnik tomonlar, qiziqarli mavzular, jozibador, tahliliy maqolalar va dizayn masalalarini zamonaviylashtirishga jiddiy e'tibor berish talab etiladi.

Mamlakatimizda raqamli jamiyatga o'tishning institutsional asoslarini yaratish maqsadida O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Farmoniga muvofiq, 2015-yilning 4-fevralida O'zbekiston Respublikasi aloqa, axborotlashtirish va telekommunikatsiya texnologiyalari davlat qo'mitasi negizida O'zbekiston Respublikasi Axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarini rivojlantirish vazirligi tashkil etildi. Natijada mamlakatimizda internetdan foydalanish, jumladan, uning negizidagi milliy saytlar samaradorligini ta'minlash borasida zamonaviy elektron davlat xizmatlarini ko'rsatishning yaxlit tizimi yaratilib, davlat organlarining aholi va tadbirkorlik subyektlari bilan o'zaro hamkorligini ta'minlashda yangi mexanizmlar joriy etildi.

E'tiborli jihati hozirda O'zbekiston hududida Internet tarmog'ining samaradorligini oshirish uchun xorijiy davlatlar kapitali ishtirokidagi korxonalar soni jami 269 tani tashkil etib, zamonaviy axborot texnologiyalari asosida telekommunikatsiya infratuzilmasini takomillashtirish bo'yicha muayyan ishlar amalga oshirildi. Eng avvalo, Internet tarmog'iga ulanishning umumiy o'tkazuvchanlik qobiliyati 1200 Gbit/s.ni tashkil etsa, kommutatsiya markazi orqali 750 Gbit/s. tezlikda Internetga chiqish imkoniyati yaratilib, xalqaro tarmoqqa yuklanish darajasi 76,6 %ni tashkil etdi [12].

Bugungi kunda ilg'or axborot-kommunikatsiya texnologiyalari davlat va jamiyatning barcha sohalariga bosqichma-bosqich tatbiq etilishida 2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasidagi raqamli iqtisodiyotning "drayver" sohasiga aylandi. Natijada uning hajmini kamida 2,5 baravar oshirishga erishish, bu borada eksport hajmini 500 million dollarga yetkazish asosiy maqsadlardan biri ekanligi qayd etilgan. Oxirgi 7 yilda raqamli infratuzilmani rivojlantirish uchun 1,3 milliard AQSh dollari jalb etilib, shundan 54 %i (700 million AQSh dollari)

to'g'ridan-to'g'ri chet el investitsiyalariga to'g'ri keldi. Telekommunikatsiya infratuzilmasini rivojlantirish yo'nalishida ham bir qator ishlar amalga oshirilmoqda. Jumladan, optik tolali aloqa liniyalari uzunligi 20 ming kilometrdan 170 ming kilometr ga yetib, 8,5 barobarga oshdi. Boshqacha aytganda Internet tarmog'iga ulanishning umumiy o'tkazuvchanlik qobiliyati 58 barobarga oshib, uning tezligi 55 Gb/s dan 3200 GB/s ga yetkazilgani diqqatga sazovor.

Eng muhimi, Internet narxini tushirishga erishilib, Xalqaro Internetga ulanish narxi operator va provayderlar uchun qariyb 33 barobarga arzonlashdi. Natijada 1 Mbit/s uchun Internetga ulanish narxi 30 ming so'mgacha pasaytirilib, so'nggi 7 yil mobaynida mobil Internet narxi qariyb 9 barobar arzonlashdi.

Qiyosiy tahlil qilinganda, Internet abonentlari soni 2016 yilda 22 millionni tashkil qilgan bo'lsa, 2023 yil yakuni holatiga 31,1 millionni tashkil etgan. So'nggi uch yarim yilda 31,4 ming ta qo'shimcha tayanch stansiyalari o'rnatilib ularning umumiy soni 57,4 mingtaga yetdi, respublika bo'yicha mobil aloqa qamrovi darajasi 99 %ga (mobil aloqa abonentlari soni 31,9 mln.), keng polosali mobil Internet qamrovi 98%ga yetkazildi. 2023-yil yakuni bo'yicha raqamli iqtisodiyot sohasining mamlakat yalpi ichki mahsulotidagi ulushi 2,77 %ga yetkazildi. Bunda AKT sohasida ko'rsatilgan xizmatlar hajmi 3,6 barobarga oshib, 22,9 trillion so'mni tashkil etgani e'tiborga molik. Mamlakatimiz tomonidan erishilgan yutuqlarni xalqaro hamjamiyat e'tirof etmoqda. Jumladan, oxirgi 2 yilda Global innovatsion indeks reytingida AKT xizmatlari eksporti ko'rsatkichi bo'yicha 42 pog'onaga (129-o'rindan 87-o'ringa ko'tarildi) oshgan bo'lsa, 7 yil ichida mobil Internet narxi reytingida 68-o'rindan 15-o'ringa ko'tarilgani sohada erishilgan muvaffaqiyatlardan hisoblanadi.

XULOSA

Raqamli texnologiyalar har qanday davlat rivojida muvaffaqiyatidir. Bunda O'zbekistonda ijtimoiy-iqtisodiy hayotida raqamlashtirish qamrovini kengaytirishga jiddiy e'tibor qaratilmoqda. Bundan ko'zlangan maqsad xalq farovonligini oshirish, xususan, har bir fuqaro uydin chiqmagan holda davlat xizmatlarini olish, tovarlar xarid qilish va kommunal to'lovlarni onlayn tarzda to'lash imkoniyatini yaratishdan iborat.

Yana bir muhim tomoni texnokratik jarayonlar natijasida inson omili aralashuvi va ortiqcha qog'ozbozlik kamayadi. Jarayonlarni avtomatlashtirish orqali shaffoflikka erishilib, korrupsiyaning kamayishiga olib keladi. Bozor iqtisodiyoti munosabatlari chuqurlashuvi davrida Internet tarmog'i axborot bo'yicha mobil aloqa operatorlarining texnologiyalari rivojlanishi hisobiga tashqi internet-kanallari sig'imini kengaytirishga kuchli ehtiyoj mavjud. Shu munosabat bilan Toshkent shahrida xalqaro markaz modernizatsiya qilinib, mazkur loyihaning amalga oshirilishi Internet xizmatlarining narxini yanada arzonlashishga xizmat qildi.

Adabiyotlar/ Литература/ References:

1. Мирзиёев Ш. Шанхай Ҳамкорлик Ташкилотига аъзо давлатлар раҳбарлари кенгашининг мажлисидаги нутқи // Янги Ўзбекистон, 17 сентябрь. № 191. 2022. – С. 3.
2. Ўзбекистонда интернетдан фойдаланувчилар сони 32 миллиондан ошди. <https://www.gazeta.uz/uz/2024/05/05/internet-users/>. 05.05.2024.
3. Онлайн сўровнома: «Telegram» ижтимоий тармоқларида 2023 йилда ўтказилиб, унда жами 1256 та респондент иштирок этди. 2023 йил.
4. Castells M. The Rise of the Network Society: The Information Age: Economy, Society and Culture: Vol. I. Malden, MA; Oxford, UK: Blackwell, 1996. – P 594.
5. Курбатов В.И. Сетевые сообщества Интернета: виртуальные фантомы, новый вид социальности или социальные конструкты // Гуманитарные, социально-экономические и общественные науки. 2012. № 5. – С. 19.
6. Бекмуродов М. Замонавий бошқарув социологияси. Монография. Тошкент: “Ёшлар”. 2020. – Б 9.
7. Ташмухамедова Д. Виртуал тармоқлар Ўзбекистон ёшларининг ижтимоий ролини шаклланиш омили сифатида. Соц.ф.д. дисс. автореф. – Тошкент: 2024. – Б. 28.

8. Холбеков А.Ж. Взгляды восточных и западных социологов. Тошкент: “Университет”. 1996. – Б 20.
9. Алимов Ж. Мактабгача ва мактаб таълими вазирлиги. <https://www.uzedu.uz/uz/news/index>. 01.12.2023.
10. Тохиров А. Ўзбекистон Республикаси олий таълим, фан ва инновациялар вазирлиги. <https://edu.uz/uz/news/category/.tab=0>. 01.12.2023 й.
11. Статистика. <http://www.ok.ru/reports.php>. 05.05.2024.
12. Ахмедов А. Тараққиётда ахборотлашув ва рақамли иқтисодиёт. <https://ares.uz/storage/app/uploads/public>. 05.05.2024.

ИЖТИМОЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

JOURNAL OF SOCIAL STUDIES

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz
ООО Тадқиқот город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000